Valiokunnan lausunto MmVL 23/2018 vp─ E 99/2018 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto EU:n biotalousstrategian päivityksestä

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto EU:n biotalousstrategian päivityksestä (E 99/ 2018 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Anne Vehviläinen, maa- ja metsätalousministeriö
- hankepäällikkö Sari Tasa, työ- ja elinkeinoministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Luonnonvarakeskus
- Bioenergia ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Metsäteollisuus ry
- Suomen Biokaasuyhdistys ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Euroopan komissio esitteli 11. lokakuuta 2018 päivitetyn strategian ja toimintasuunnitelman Euroopan yhteiskuntaa, ympäristöä ja taloutta palvelevan kestävän ja kiertotalouden keinoja hyödyntävän biotalouden kehittämiseksi.

Uudella biotalousstrategialla komissio pyrkii antamaan uutta pontta työllisyydelle, kasvulle ja investoinneille EU:ssa. Sen avulla pyritään parantamaan ja lisäämään uusiutuvien luonnonvarojen kestävää alueellista käyttöä, jotta voidaan puuttua ilmastonmuutoksen ja kestävän kehityksen kaltaisiin maailmanlaajuisiin ja paikallisiin sosiaalisiin haasteisiin.

Valmis
5.0

Uusi strategia tunnistaa alueellisten mahdollisuuksien erot ja kannustaa jäsenmaita hyödyntämään omaa osaamistamme. EU-strategialla pyritään rakentamaan toimenpiteitä, jotka perustuisivat biomassojen hyvään tuntemukseen ja hallintaan, innovatiivisten tuotteiden, palveluiden ja osaamisen kehittämiseen kestävältä pohjalta.

Valtioneuvoston kanta

Suomi on tyytyväinen, että sen johdonmukaisesti ajama EU:n biotalousstrategian päivitys on tehty. Päivityksen ajankohtaisuutta lisäävät toimintaympäristön muutokset, kuten Pariisin ilmastosopimus ja kestävälle kehitykselle asetetut Agenda 2030 tavoitteet.

Suomi yhtyy EU:n biotalousstrategian arvioinnin yhteydessä esiin nostettuihin kehittämisehdotuksiin tavoitteiden ja tehokkaamman toiminnan paremmasta kytkemisestä sekä politiikkatoimien johdonmukaisuuden parantamisen tarpeesta. Suomi näkee EU:n biotalousstrategian keskeisinä tavoitteina biotalouden lisäarvon kasvattamisen, osaamisen, tutkimuksen, neuvonnan ja yhteistyön lisäämisen, investointien vauhdittamisen sekä kestävyyden ja hyväksyttävyyden varmistamisen. Hyvä lähtökohta on YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden edistäminen biotalouden avulla.

Osa biotalouden taloudellisesta potentiaalista realisoituu leikkauspisteissä kiertotalouden, digitalisaation ja teollisuuspolitiikan kanssa. Biokiertotaloudessa osa raaka-aineista on kierrätettyä ja osaa koostuu neitseellisestä materiaalista. Samalla tulee myös varmistaa, että biotalouden ekologiset reunaehdot toteutuvat ja että se edesauttaa ilmastotavoitteiden saavuttamista. Uusiutuvien luonnonvarojen sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti- kestävään ja innovatiiviseen käyttöön pohjautuva biotalous tukee ilmastomuutoksen hillintää ja luonnonvarojen riittävyyttä. Suomi katsoo, että biotalouden sosiaalisen, ekologisen ja taloudellisen kestävyyden määrittelyn tulee pohjautua olemassa oleviin prosesseihin ja kestävyyden määrittelyä tulee tehdä yhteistyössä komission ja EU:n jäsenmaiden kesken. Lisäksi on varmistettava, että komission toukokuussa julkaiseman kestäviä investointeja koskevan asetusehdotuksen (COM2018, 353 lopullinen) linjaukset ja kestävyyden mittarit eivät ole ristiriidassa biotalousstrategian tavoitteiden kanssa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

EU:n biotalousstrategian päivityksessä on esitetty viisi tavoitetta sekä niiden toteuttamiseksi toimia, jotka käynnistetään viimeistään vuonna 2019. Toimet on jaettu kolmeen päätoiminta-alueeseen: 1. Biopohjaisten alojen lujittaminen ja kasvattaminen, investointien ja markkinoiden synnyttäminen; 2. Paikallisten biotalouksien nopea toteuttaminen kaikkialla Euroopassa; sekä 3. Biotalouden ekologisten rajoitusten ymmärtäminen. Toimien toteuttajiksi esitetään komissiota, jäsenvaltioita, sidosryhmiä, kansainvälisiä järjestöjä (IPBES) ja yksityistä sektoria.

Valiokunta katsoo, että Suomen korostamat näkökulmat: Tutkimus ja innovointi, investointien edistäminen ja toimivat markkinat, alueellisen ja paikallisen biotalouden edistäminen sekä politiikkakoherenssi ja välineet (tietoisuuden lisääminen, sidosryhmäyhteistyö, koulutus ja taidot,

seuranta ja monitorointi) ovat perustellut. Lisäksi valiokunta painottaa komission väliarvioinnissa esille nousseiden, säätelyn ennustettavuuden ja toimikentän vakauden, EU:n politiikan johdonmukaisuuden lisäämisen ja täsmennettyjen toimenpiteiden tarpeellisuuden tärkeyttä biokiertotalouden saavuttamiseksi.

Valiokunta pitää EU:n päivitetyssä biotalousstrategiassa erittäin myönteisenä sitä, että strategia korostaa sekä tunnustaa maa- ja metsätalouden merkityksen ilmastonmuutoksen torjunnassa ja kestävän kehityksen toteutumisessa. Valiokunta korostaa kuitenkin sitä, että kestävyyden todentaminen ei saa johtaa kasvavaan byrokratiaan, raportointiin ja turhaan säätelyyn.

Valiokunta pitää tärkeänä, että uudella biotalousstrategialla komissio antaa uutta pontta työllisyydelle, kasvulle ja investoinneille EU:ssa. Sen avulla tulee parantaa ja lisätä uusiutuvien luonnonvarojen kestävää alueellista käyttöä. Siten voidaan puuttua myös ilmastonmuutoksen ja kestävän kehityksen kaltaisiin maailmanlaajuisiin ja paikallisiin sosiaalisiin haasteisiin. Kestävällä biotaloudella on merkittävä rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä. On välttämätöntä, että tämä otetaan huomioon EU:n tulevassa rahoituskehyksessä. On myös välttämätöntä, että eri rahoitusinstrumentit toimivat yhteen. Tulevina vuosina eri EU-rahastojen sekä muiden rahoituslähteiden on oltava laajasti ja sujuvasti biotalouden elinkeinojen hyödynnettävissä.

Tutkimus ja innovointi

Valiokunta katsoo valtioneuvoston kannan mukaisesti, että rahoitusta ja investointeja tulee suunnata edelleen perustutkimukseen, mutta enenevässä määrin myös soveltavaan tutkimukseen ja kehittämiseen sekä markkinoita lähellä olevaan innovaatiotoimintaan. Näin varmistetaan paremmat edellytykset tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuudelle ja sen synnyttämälle uudelle kestävälle liiketoiminnalle, joka selviytyy myös globaaleilla markkinoilla. Suomelle on tärkeää kestävien tuotteiden ja ratkaisujen edistäminen sekä pääsy osaamista edellyttävien palvelujen vientimarkkinoille.

Edellä esitetyn mukaisesti valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että EU pyrkii lisäämään julkisten ja yksityisten sidosryhmien osallistumista kestävien ja kiertoon perustuvien biopohjaisten ratkaisujen tutkimukseen, demonstrointiin ja käyttöönottoon, jotta nopeutetaan teollisuuspohjan nykyaikaistamista ja vahvistetaan kilpailukykyä. EU ottaa käyttöön kohdennetun 100 miljoonan euron suuruisen kiertobiotalouden rahoitusvälineen, jolla vähennetään kiertobiotalouteen tehtävien investointien riskejä ja saatetaan tuotteita lähemmäs markkinoita. Tämän rahoitusvälineen mahdolliset synergiat ja päällekkäisyydet EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja EU:n metsästrategian sekä päästökauppajärjestelmän innovaatiorahaston kanssa tulee tunnistaa ja huolehtia siitä, että tavoiteltu kannustevaikutus saavutetaan ilman järjestelmien monimutkaistamista.

Valiokunta toteaa, että biopohjaisten tuotteiden markkinoille pääsy edellyttää kuluttajien hyväksyntää ja tätä varten komissio haluaa kehittää tuotteen elinkaaren aikaisen ympäristöjalanjäljen laskentaa. Valiokunta korostaa sitä, että tasapuolinen elinkaarilaskenta on tärkeää verrattaessa biopohjaisia tuotteita uusiutumattomista raaka-aineista valmistettuihin verrokkeihin. Laskennassa on erityisesti puupohjaisten tuotteiden osalta huomioitava raaka-aineen uusiutuvuus sekä metsien kestävän käytön periaatteet, metsän pitkä kiertoaika ja se, että kestävä metsätalous ei aiheuta metsäkatoa.

Suomi on biomassojen määrällä mitattuna yksi maailman suurvalloista. Tästä syystä valiokunta edellyttää, että EU:n biotalousstrategiassa edistetään kaikentyyppisiä kestäviin elintarviketuotanto- ja maataloustuotantojärjestelmiin, metsänhoitoon sekä biopohjaiseen tuotantoon liittyviä käytäntöjä ja innovaatioita. Pitkän aikavälin visio sisältää myös mm. merten kestävään käyttöön perustuvan elintarviketuotannon lisäämisen. Valiokunta kiinnittää toisaalta huomiota siihen, että strategiasta puuttuu eräiden metsiin perustuvien biomassojen hyödyntäminen elintarviketuotannossa (esim. luontaisiin marja- ja sienisatoihin perustuvat arvoketjut sekä metsissä viljeltävät sienet ja luonnonkasvit).

Biotalouden edistäminen

Valiokunta katsoo valtioneuvoston kannan mukaisesti, että jäsenvaltioille ja alueille tulee antaa joustoa omien vahvuuksien edistämiseen biotalouden alalla. Alueellisen biotalouden tuotannon ja palvelujen kannattavuus varmistaa monipuolisen elinkeinotoiminnan jatkumisen alueellisesti, mikä on edellytys kestävälle biotaloudelle. Alueelliset vahvuudet voivat liittyä biomassojen kasvatukseen, käyttöön, jalostukseen tai palveluihin. Maatalouteen, metsiin, kalavaroihin ja vesivaroihin (meret ja makea vesi) sekä ekosysteemipalveluihin pohjautuva biotalous tarjoaa laajoja mahdollisuuksia kestävään talouskasvuun niin alueellisella tasolla kuin koko kansantaloudelle. On erittäin tärkeää, että myös alkutuotannon rooli biotalouden perustana huomioidaan esimerkiksi rahoituksessa ja koulutuksessa.

Valiokunta toteaa, että maaseudun biopohjaisten ratkaisujen edistämisessä keskeisenä keinona tulee olla myös paikallisiin olosuhteisiin soveltuvien, pienimuotoisten ja toistettavien teknologisten ratkaisujen löytäminen. Tämän lisäksi tarvitaan alueellisen tason toimia, jotka ulottuvat monipuolisesti muillekin toimialoille kuin maa- ja metsätalouteen ja elintarvikkeiden jalostukseen, kuten pienimuotoisiin taloudellisesti kestävällä pohjalla oleviin biojalostamoihin (mm. biokaasulaitokset), jotka mahdollistavat esimerkiksi bioenergian hyödyntämisen. Valiokunta korostaa, että saavutettavuus ja yhteydet ovat biotalouden kehittymisen edellytys. Biotalouden perustuessa pitkien etäisyyksien takana oleviin raaka-aineisiin on Euroopan väyläverkon oltava kunnossa pienimmästä tiestä isoimpaan valtaväylään. Lisäksi alan liiketoiminta tarvitsee jatkuvasti toimivia verkkoyhteyksiä. Tästä syystä tulevina vuosina tulee varmistaa nopeiden tietoliikenneyhteyksien saatavuus.

Valiokunta toteaa, että puupohjaisilla tuotteilla ja puurakentamisella on suuri merkitys osana kaupunkien kestävää kehitystä. Sen lisäksi kaupungeilla ja kaupunkiseuduilla tulee olemaan myös laajemmalti merkittävä rooli biotalouden vauhdittajina. Esimerkiksi biopohjaisten jätteiden ja jätevesien ravinteiden talteenotto ja hyödyntäminen sekä ruoan tuotanto kaupunkiympäristöissä ovat uusia kasvavia biotalouden alueita.

Valiokunta korostaa sitä, että kilpailukykyisenä pidettävä metsäsektori tulee tulevaisuudessakin luomaan työpaikkoja ja hyvinvointia maaseudulle ja koko Suomeen. Kestävä metsätalous ja puusta valmistetut tuotteet tarjoavat yhdessä myös parhaan ratkaisun ilmastonmuutokseen liittyviin haasteisiin, ja samalla turvataan puuraaka-aineen saatavuus. *Valiokunta edellyttää, että metsäpolitiikka on EU:ssa jäsenvaltioiden vastuulla. Suomen kansallinen metsälainsäädäntö yhdessä olemassa olevan EU-lainsäädännön kanssa takaavat metsätalouden kestävyyden.*

Valiokunnan lausunto MmVL 23/2018 vp

Valtioneuvoston kannan mukaisesti valiokunta korostaa sitä, että systeemisen ja rakennemuutoksen aikaansaamiseksi tulevaisuudessa tarvitaan politiikkaa, joka mahdollistaa sektorirajat ylittävän toiminnan. EU:n biotalousstrategian päivityksessä on huomioitu aiempaa vahvemmin politiikkakoherenssi eri politiikkojen, kuten yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan, EU:n metsästrategian tavoitteiden, ympäristö-, energia- ja ilmastopolitiikan, kiertotalouspolitiikan ja biotalouspolitiikan välillä. Tätä tulee hyödyntää tulevissa EU-politiikkaprosesseissa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että eri politiikkasektoreilla ei laadita EU-tasolla eikä muutoinkaan keskenään ristiriitaisia tavoitteita ja sääntelyä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 16.1.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Kari Kulmala sin
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Teuvo Hakkarainen ps
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Reijo Hongisto sin
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Harry Wallin sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Sirkka-Liisa Anttila kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius